

ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫ СТЫЛЬ ЯК ВЯДУЧЫ СТЫЛЬ ПРЫ ФАРМАРАВАННІ МОЎНЫХ НОРМ

Барташэвіч Глеб, Дзічкоўскі Уладзімір

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албурт А.А. – магістр філ. навук

Мэтай даследавання было праверыць гіпотэзу, паводле якой публіцыстычны стыль стаў заканадаўцам маўленчай нормы замест мастацкага. Аб'ект даследавання – стылістыка; прадмет даследавання – працэс змены пераваг у чытанні ў сучасным грамадстве. Было праведзена ананімнае апытанне студэнтаў наконт іх пераваг у літаратуры і рэгулярнасці чытання.

Разглядаючы літаратуру мінулага, можна дакладна сказаць, што раней мастацкі стыль з'яўляўся заканадаўцам маўленчай нормы, гэта значыць, ён збіраў у сабе іншыя стылі і адначасова ўплываў на іх. Мастацкая літаратура прадвызначала тое, якія словы, маўленчыя абароты, мастацкія прыёмы будуць выкарыстоўвацца ва ўсёй мове. Гэта можна пацвердзіць тым, што ў школьных падручніках, а таксама слоўніках часцей за ўсё ў якасці прыкладу выкарыстоўваюцца ўрыўкі і цытаты з мастацкай літаратуры.

Аднак у канцы XX – пачатку XXI стст. у сувязі з развіццём тэхналогій, з'яўленнем інтэрнэту і сацыяльных сетак адбыўся інфармацыйны выбух – сталае павелічэнне хуткасці і аб'ёму публікацый (аб'ёму інфармацыі) у маштабах планеты. Адпаведна, вектар развіцця маўлення і літаратуры кардынальна змяніўся.

Згодна з вынікамі сацыялагічнага апытання Інфармацыйнага аналітычнага цэнтра, больш за палову насельніцтва Беларусі сярод старэйшых за 18 гадоў – 53,7% – з'яўляюцца пастаяннай газетнай аўдыторыяй. У тым ліку 19,1% насельніцтва чытаюць газеты штодзень, 34,6% – штотыдзень. Эпізадычна звяртаюцца да перыядычных выданняў 18,8% апытаных, не чытаюць газеты – 27,4% [1].

Згодна ж з нашым апытаннем сярод навучэнцаў старшых класаў і студэнтаў, у якім удзельнічаў 101 (сто адзін) чалавек, можна сказаць наступнае: 50,5% апытаных чытаюць навінавыя рэсурсы (навіны ў сацыяльных сетках, тэлеграм-каналы, навінавыя сайты, газеты) штодзень, 36,7% праглядаюць навіны як мінімум раз на месяц і толькі 12,9% не чытаюць навінавыя рэсурсы. У той жа час працэнт апытаных, якія чытаюць мастацкую літаратуру, рэзка скараціўся: усяго 14,9% адказала, што чытае літаратуру штодня, 52,5% чытаюць як мінімум раз на месяц і 32,7% не чытаюць зусім. Апытанне дазволіла выявіць цікавае назіранне: амаль трэць апытаных у вольны час не захоплена літаратурай, у адрозненне ад адсочвання навін у свеце. Пры гэтым 55,4% апытаных указала на тое, што мастацкі стыль прасцейшы для іх успрымання, чым публіцыстычны.

Прычынай такіх вынікаў можа быць змена прыярытэтаў у жыцці людзей. У мінулым, напрыклад, у СССР чытанне, акрамя самаразвіцця, давала прэстыж, бо гэта было папулярна, а інфармацыя была нашмат менш даступнай. Таксама ў СССР быў дэфіцыт кніг, для атрымання шматлікіх кніг было неабходна афармляць падпіску ў кнігарні. А ў сувязі з цензурай быў шырока распаўсюджаны самвыдат. Аднак зараз, дзякуючы інтэрнэту, уся сусветная літаратура даступная кожнаму. Пры гэтым у сучасным свеце ўсё больш маладых людзей набываюць кліпавае мысленне [2]. Пры лішку інфармацыі людзі гоняцца за лёгкадаступнасцю ўспрымання і прастотай разумення інфармацыі. Многія людзі аддаюць перавагу чытання кароткіх тэкстаў. І менавіта публіцыстычная літаратура задавальняе гэты запат. Папулярнасць мастацкай літаратуры знізілася з ростам папулярнасці кінематографа. Для абывацеля кіно падае тыя ж эмоцыі, уражанні, што і кнігі, але для прагляду кіно патрабуецца выдаткаваць значна менш часу і сіл.

Цяпер адзін з галоўных напрамкаў у літаратуры і філасофіі – гэта постмадэрнізм. Найважнейшая яго асаблівасць – пераасэнсаванне культурнай спадчыны мінулага і мноства адсылак, цытат, алюзій на творы мастацтва, у тым ліку і літаратуру. Публіцыстыка паспяхова ўпісваецца ў такі наратыў. Навінавы артыкул, інтэрв'ю ці рэпартаж вельмі часта спасылаюцца на іншыя артыкулы, на выказванні вядомых людзей, на навуковыя крыніцы ці мастацкую літаратуру. Для людзей стала важна выяўленне такіх спасылак, людзі атрымліваюць задавальненне, калі разумеюць сэнс адсылак.

Як публіцыстычны стыль паўплываў на маўленне? Публіцыстычны стыль, дзякуючы развіццю сацыяльных сетак і навінавых рэсурсаў, за апошнія некалькі дзесяцігоддзяў прыўнёс у маўленне людзей мноства новых слэнгавых слоў, англіцызмаў. Многія з іх сталі нормай (*смартфон, лайк, фэйк, бодзібілдар*). Яны могуць выкарыстоўвацца і ў традыцыйных друкаваных СМІ, на тэлебачанні і радыё. Пытанне аб карысці такога ўздзеяння на маўленне і мову застаецца адкрытым.

59-я научная конференция аспирантов, магистрантов и студентов БГУИР, 2023

У мінулым было важна пісаць і выкарыстоўваць у зносінах літаратурны стыль, усе арыентаваліся на класічныя творы. А зараз прытрымліванне норм моцна аслабла. Публікуючы пасты ў сацыяльных сетках, людзі часта выказваюцца каратка, выкарыстоўваючы прафесійны слэнг або модныя словы, якія добра счытваюцца адрасатам і дазваляюць хутка зразумець кантэкст паведамленняў, бо ўсё гэта эканоміць час і робіць інфармацыю больш даступнай.

У заключэнне адзначым, што пастаўленая ў пачатку даследавання гіпотэза наштурхнула нас на правядзенне апытання, а таксама на вывучэнне матэрыялаў па дадзенай тэме. На нашу думку, публіцыстычны стыль усё ж больш распаўсюджаны ў наш час. Паколькі мы жывём у першай палове XXI ст. і працэсы, звязаныя з літаратурай і яе жанрамі хутка мяняюцца, то людзям патрэбная хуткая цікавая інфармацыя. Мы змаглі ўбачыць тэндэнцыі, звязаныя з павелічэннем папулярнасці публіцыстычнай літаратуры (у прыватнасці, навінавых жанраў), а таксама для часткі насельніцтва мастацкая літаратура стала менш важнай і прыярытэтнай. Уплыў публіцыстычнага стылю сапраўды ўзрос, што пацвярджаецца багаццем новых слоў са шматлікімі англіцызмамі ў маўленні сучасных людзей.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. *Что читают белорусы в газетах? [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <https://www.belta.by/infographica/view/chto-chitajut-belorusy-v-gazetah-966/>. – Дата доступу : 12.12.2022.*
2. *Что такое клиповое мышление и как извлечь из него пользу? [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <https://trends.rbc.ru/trends/innovation/60dad2ce9a794760a59e66f5> – Дата доступу : 12.12.2022.*